

STUDIA NEOFILOLOGICZNE XVII

JĘZYK FIGURATYWNY

Rada Naukowa

Magdalena BATOR; dr hab.; Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu; Polska
Bogusław BIERWIACZONEK; prof. dr hab.; Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy
im. Jana Długosza w Częstochowie; Polska
Francisco GONZÁLVEZ GARCÍA; prof.; Universidad de Almería; Hiszpania
Zoltán KÖVECSES; prof.; Eötvös Loránd University (Budapest); Węgry
Hanna KACZMAREK; prof. UJD dr hab.; Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana
Długosza w Częstochowie; Polska
Michiko OGURA; prof. dr hab.; Tokyo Woman's Christian University; Japonia
Iwona NOWAKOWSKA-KEMPNA; prof. dr. hab.; Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy
im. Jana Długosza w Częstochowie; Polska
Elżbieta PAWLIKOWSKA-ASENDRYCH; dr; Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy
im. Jana Długosza w Częstochowie; Polska
Joanna SZCZĘK; prof. UW r dr hab.; Uniwersytet Wrocławski; Polska
David SCOTT-MACNAB; prof.; University of Sydney; Australia
Piotr MAMET; prof. PŚ dr hab.; Politechnika Śląska; Polska
Kamila TUREWICZ; prof. UJK dr hab.; Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach; Polska
Roman SADZIŃSKI; prof. dr hab.; Uniwersytet Łódzki; Polska
Olga SŁABOŃSKA; dr; Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza
w Częstochowie; Polska
Zenon WEIGT; dr hab.; Uniwersytet Łódzki; Polska

Recenzenci współpracujący

Leszek BEREZOWSKI; prof. dr hab.; Uniwersytet Wrocławski; Polska
Cruz CABANILLAS; prof.; University of Alcalá; Hiszpania
Bożena CETNAROWSKA; prof. dr hab.; Uniwersytet Śląski w Katowicach; Polska
Radosław DYLEWSKI; prof. UAM dr hab.; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
Polska
Aleksander KOZŁOWSKI; prof. dr hab.; Polska
Wiesław KRAJKA; prof. dr hab.; Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; Polska
Kazimiera MYCZKO; prof. dr hab.; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Polska
Sandra PEÑA CERVEL; prof.; Universidad de La Rioja; Hiszpania
Inge POHL; prof. dr; Universität Koblenz-Landau; Niemcy
Małgorzata DAWIDZIAK-KŁADOCZNA; dr hab.; Uniwersytet Wrocławski; Polska
Renata NADOBNIK; prof. AJP dr hab.; Akademia im Jakuba Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim; Polska
Witold SADZIŃSKI; dr hab.; Uniwersytet Łódzki; Polska
Hans SAUER; prof. dr; Uniwersytet Ludwika i Maksymiliana w Monachium; Niemcy
Andrzej FERET; prof. UJ dr hab.; Uniwersytet Jagielloński; Polska

UNIwersytet HUMANISTYCZNO-PRZYRODNICZY
IM. JANA DŁUGOSZA W CZĘSTOCHOWIE

STUDIA NEOFILOLOGICZNE

XVII

JĘZYK FIGURATYWNY

pod redakcją
HANNY KACZMAREK

Częstochowa 2021

Zespół redakcyjny

Redaktor naczelny
dr Przemysław SZNURKOWSKI, prof. UJD

Sekretarz redakcji
dr Olga SŁABOŃSKA

Redaktorzy tematyczni
dr hab. Hanna KACZMAREK, prof. UJD
dr Elżbieta PAWLIKOWSKA-ASENDRYCH
dr Olga SŁABOŃSKA

Redaktorzy językowi
dr hab. Agnieszka KLIMAS, prof. UJD
mgr Włodzimierz KĘDZIELSKI
mgr Beata NAWROCKA

Redaktor techniczny i administrator strony
mgr Agata LEŚNICZEK

Korekta
Andrzej MISZCZAK (język polski)

Skład i łamanie
Piotr GOSPODAREK

Projekt okładki
Damian RUDZIŃSKI

© Copyright by Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza
w Częstochowie
Częstochowa 2021

adres strony internetowej pisma: www.studiano.ujd.edu.pl
e-mail: studiano@ujd.edu.pl

Pierwotną wersją periodyku jest publikacja papierowa

ISSN 2657-3032

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego
im. Jana Długosza w Częstochowie
42-200 Częstochowa, ul. Waszyngtona 4/8
tel. (34) 378-43-29, faks (34) 378-43-19
www.ujd.edu.pl
e-mail: wydawnictwo@ujd.edu.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
BOGUSŁAW BIERWIAZONEK	
Prototype semantics: syntaphor in polysemy and beyond	11
BETTINA BOCK	
Die <i>Schlussfolgerung</i> – zur Genese und Entwicklung eines wissenschaftssprachlichen Substantivs	31
ADRIANA DĂNILĂ	
Sprachgebrauch im sozialistischen Kontext am Beispiel der Schilderung des 1. Mai – Tag der Arbeit	45
VIOLETTA JAROS	
Porównania w idiolekcie naukowym Joachima Lelewela	63
JULIA LANDMANN	
The impact of Turkish on the English language – An overview of borrowing in the manifold lexical domains influenced by Turkish over the centuries	79
ALEKSANDRA MAKOWSKA	
Metaforyzacja terminologii w artykułach naukowych. Analiza korpusowa wybranych terminów z dziedzin mikroelektroniki, telekomunikacji i informatyki (MTCS)	93
KAMILA MIDOR	
Figurative language in talking about the loss of a father. The example of Americans and Poles	113
ALEKSANDRA PARSEWSKA	
Środki językowe na usługach religijnego hip-hopu	129
ELŻBIETA PAWLIKOWSKA-ASENDRYCH	
Der Begriff LUFT in emotionalen Prozessen. Eine kontrastive deutsch-polnische Analyse	147
EKATERINA PELEVINA	
Der phraseologische Ausdruck des emotionalen Konzeptes „Angst“ im Deutschen und Russischen	165

WSTĘP

Tematem przewodnim kolejnego zeszytu „Studiów Neofilologicznych” jest *język figuratywny* w perspektywie językoznawczej. Na niniejszy, siedemnasty tom, składa się dziesięć artykułów napisanych (w języku polskim, angielskim i niemieckim) przez językoznawców z Polski, Niemiec, Rumunii, Rosji oraz Czech. Wspólną ośią łączącą publikowane teksty jest analiza i inferencja szeroko pojętego języka obrazowego jako kontrpunktu dla języka dosłownego.

Funkcjonujący w językoznawstwie termin *język figuratywny* nie jest pojęciem definicyjnie jednoznacznym, co dopuszcza wielość jego interpretacji oraz uprawnia do stosowania różnorodnych podejść metodologicznych. Ta wielość i różnorodność definicyjna ma jednak pewien wspólny mianownik: jest nim założenie, że w „języku figuratywnym zamierzone znaczenie nie pokrywa się z dosłownym znaczeniem użytych słów i zdań” (Glucksberg 2001). Interpretacja takich jednostek zależy od wielu czynników m.in. od kultury czy kontekstu językowo-sytuacyjnego. Mowa tu o szerokim wachlarzu form figur językowych i myślowo-znaczeniowych, które w zależności od przyjętych założeń mieszczą się w obrębie języka figuratywnego lub też wykraczają poza jego granice. Zebrane teksty są świadectwem złożoności poruszanej tematyki, a dociekania autorów oparte na konkretnym materiale językowym dowodzą plastyczności języka jako wykładnika złożoności myśli. Teoria metafory konceptualnej Lakoffa i Johnsona stanowi punkt wyjścia do badań nad konceptualizacją procesów emocjonalnych w ujęciu konfrontatywnym. KATARINA PELEVINA bada pojęciową kategorię ANGST (CTPAX), poddając analizie kontrastywnej niemieckie i rosyjskie frazeologizmy, które w sposób metaforyczny odnoszą się do odczuwania i przeżywania badanej emocji. Autorka kładzie szczególny nacisk na obecne w związkach frazeologicznych aspekty kulturowe, relewantne dla badanych języków. Konceptualizacja żalu i straty jest tematem naukowej eksploracji KAMILI MIDOR, która, w oparciu o kwestionariusze online, analizuje wyrażenia zwyczajowo używane przez Amerykanów i Polaków do opisu uczuć z grupy żalu i straty. Do kognitywnej teorii metafory Lakoffa i Johnsona odwołuje się także ELŻBIETA PAWLIKOWSKA-ASENDRYCH. W artykule przedstawia wyniki swoich badań nad nie-

mieckimi i polskimi wyrażeniami metaforycznymi, odnoszącymi się do domeny pojęciowej LUFT (POWIETRZE). Uwaga badawcza ALEKSANDRY MAKOWSKIEJ skupia się na metaforyzacji pojęć fachowych w artykułach naukowych. Badanie korpusowe umożliwiło porównanie stopnia metaforyzacji polskich i angielskich terminów naukowych sytuujących się w dziedzinie mikroelektroniki, telekomunikacji oraz informatyki, jak również ustalenie ich wzorca metaforycznego. Koncepcję syntafory, która łączy synekdochę z metaforą, przybliży artykuł BOGUSŁAWA BIERWIA CZONKA. Autor dowodzi, na przykładzie leksemów *malować* i *szpilka*, że rozszerzenia syntaforyczne można zintegrować z sieciowym modelem reprezentacji struktur semantycznych polisemów. Sieci polisemiczne zawierające syntafory zapewniają, według Bierwiazconka, pełniejsze rozumienie ich wielorakich sensów.

W niniejszym tomie swoje miejsce znalazły również artykuły poświęcone problematyce języka figuratywnego w tekstach o charakterze literackim, naukowym i publicystycznym. ALEKSANDRA PARSZEWSKA dokonała wnikliwej analizy środków językowych (fleksyjnych oraz leksykalno-stylistycznych) występujących w tekstach chrześcijańskich raperów, co w konsekwencji pozwoliło jej wyłonić z materiału badawczego słowa-klucze, potoczmy, wyrażenia slangowe, jak również wulgaryzmy. Obrazowość tych wyrażeń umożliwia według autorki tworzenie wyobrażeń Boga jako bytu absolutnego, a także ułatwia mówienie o wartościach transcendentnych w sposób przystępny i zrozumiały szczególnie dla młodego odbiorcy. Przedmiotem naukowych dociekań VIOLETTY JAROS są występujące w idiolekcie naukowym Joachima Lelewela porównania jako element języka figuratywnego. Opierając się na autentycznym materiale językowym w postaci wybranych pism naukowych uczonego, autorka przedstawiła typy strukturalne *comparatio*, stosowane przez Lelewela. Jej uwaga ogniskuje się także na istotnych funkcjach porównań, podnosząc na wybranych przykładach perswazyjno-emotywne oddziaływanie porównań na czytelnika. Analizy dziewięciu niemieckich tekstów prasowych, poświęconych tematyce Święta Pracy i opublikowanych w 1949 roku w gazecie „Neues Deutschland”, podjęła się ADRIANA DÄNILÄ. Celem nadrzędnym językoznawczych dociekań było spojrzenie na problematykę języka figuratywnego jako instrumentu przekazu ideologicznego, promującego idee socjalizmu, reprezentowane przez ówczesne władze. Analiza wypowiedzi umożliwiła wskazanie wyrazistych wykładników, charakterystycznych dla języka socjalistycznej propagandy.

Aspekty historyczne wybrzmiewają w tekstach artykułów JULII LANDMANN i BETTINY BOCK. Pierwsza z badaczek eksploruje leksykon języka angielskiego w poszukiwaniu zapożyczeń tureckich. W celu ukazania wpływu języka tureckiego na angielski w obszarze słownictwa autorka, korzystając z *Oxford English Dictionary Online*, poddaje analizie wybrane typowe zapożyczenia, a następnie ustala domeny semantyczne zapożyczeń, takie jak: na-

uki przyrodnicze, gastronomia, życie codzienne człowieka, wiara oraz religia. Kwestie kolokacji, jako ważnego elementu każdego systemu językowego, porusza w swoim artykule BETTINA BOCK. Przedmiot jej analiz stanowią kolokacje niemieckich rzeczowników *Schluss* oraz compositum *Schlussfolgerung*, które zawiera w sobie człon określający *Schluss*. Takie sformułowania, jak *zu dem Schluss/der Schlussfolgerung kommen/führen* i podobne, gdzie oba wyrazy realizują wymiennie te same konstrukcje, występują typowo w niemieckich tekstach o charakterze naukowym, w części dotyczącej podsumowania badań. Wysoka frekwencyjność wyrażen tego typu uprawniła autorkę do badań nad etymologią i rozwojem historycznym wspomnianych wyrażen.

Niniejszą publikację należy traktować jako głos w dyskusji nad językiem figuratywnym, a nie jako ostateczne rozstrzygnięcie spornych kwestii w tym temacie. Opublikowane artykuły, poddające oglądowi język figuratywny, powinny stworzyć okazję do refleksji, a kontrowersje wokół prezentowanych w artykułach treści mogą stanowić punkt wyjścia do dalszej dyskusji i eksploracji tej fascynującej tematyki.

Hanna Kaczmarek
redaktorka tomu